

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТРАНСПОРТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА «ЕКОНОМІКА»

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ
КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА**
ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ,
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ **05** «СОЦІАЛЬНІ ТА ПОВЕДІНКОВІ НАУКИ»,
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ **051** «ЕКОНОМІКА»,
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА «ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА»

Київ НТУ 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТРАНСПОРТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА «ЕКОНОМІКА»

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ
КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА**
ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ,
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 05 «СОЦІАЛЬНІ ТА ПОВЕДІНКОВІ НАУКИ»,
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 051 «ЕКОНОМІКА»,
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА «ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА»

Затверджено
на засіданні Науково-методичної ради
Національного транспортного університету
Протокол № 5 від 28 вересня 2023 р.
Перший проректор НТУ, професор Олександр ГРИЦУК

Київ НТУ 2023

Методичні рекомендації до виконання кваліфікаційної роботи бакалавра для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальність 051 «Економіка», освітньо-професійна програма «Економіка підприємства» / Укладачі: Л. С. Козак, Н. М. Бондар, А. П. Гречан, О. В. Федорук. Київ: Національний транспортний університет, 2023. 44 с.

Укладачі: **Людмила Козак**, кандидат економічних наук, професор, завідувач кафедри «Економіка» Національного транспортного університету;
Наталія Бондар, доктор економічних наук, професор, професор кафедри «Економіка» Національного транспортного університету;
Алла Гречан, доктор економічних наук, професор, професор кафедри «Економіка» Національного транспортного університету;
Олеся Федорук, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри «Економіка» Національного транспортного університету.

Відповідальна за випуск: **Людмила Козак**, кандидат економічних наук, професор, завідувач кафедри «Економіка» Національного транспортного університету.

Рецензент: **Олена Ложачевська**, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри «Менеджмент» Національного транспортного університету.

© Людмила Козак, 2023 рік
© Наталія Бондар, 2023 рік
© Алла Гречан, 2023 рік
© Олеся Федорук, 2023 рік
© НТУ, 2023 рік

ЗМІСТ

1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	4
2 ОРГАНІЗАЦІЯ ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА....	9
2.1 Послідовність виконання кваліфікаційної роботи бакалавра. ВИБІР ТЕМИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА.....	9
2.2 Збір та обробка матеріалу для написання кваліфікаційної роботи БАКАЛАВРА.....	10
3 СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА....	11
4 ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА...15	
4.1 Загальні вимоги до оформлення кваліфікаційної роботи бакалавра ...	15
4.2 Правила подання ілюстрацій в кваліфікаційній роботі бакалавра ...	17
4.3 Особливості подання таблиць в кваліфікаційній роботі бакалавра....	18
4.4 Загальні правила подання формул, приміток, виносок, цитування ТА ПОСИЛАННЯ НА ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА В КВАЛІФІКАЦІЙНІЙ РОБОТІ БАКАЛАВРА.....	20
4.5 Оформлення списку використаних джерел і додатків У КВАЛІФІКАЦІЙНІЙ РОБОТІ БАКАЛАВРА	22
4.6 Вимоги до оформлення ілюстративного матеріалу ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА.....	23
5 РЕЦЕНЗУВАННЯ ТА ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА	24
5.1 Оформлення відгуку наукового керівника та подання КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА НА РЕЦЕНЗУВАННЯ.....	24
5.2 Захист кваліфікаційної роботи бакалавра.....	25
6 КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА....	26
7 ТИПОВІ ПОМИЛКИ ПРИ НАПИСАННІ ТА ОФОРМЛЕННІ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА	27
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	28
ДОДАТКИ.....	31

1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Структурні зрушення в економічній сфері, що відбуваються в Україні, мають бути спрямовані на становлення та розвиток нової економічної системи з урахуванням домінантних світових інтеграційних тенденцій. Це зумовлює прискорення трансформаційних процесів, формування економіки знань, високу динамічність господарської діяльності, інтенсифікацію економічних зв'язків в умовах зростання рівня невизначеності та актуалізації підприємницьких ризиків. Рівень економічного зростання безпосередньо пов'язаний з ефективністю економічних процесів на рівні підприємств.

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти передбачає набуття здобувачами вищої освіти здатності до розв'язування складних спеціалізованих задач у певній галузі професійної діяльності. Бакалавр – це освітній ступінь, що здобувається на першому рівні вищої освіти та присуджується закладом вищої освіти у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми, обсяг якої становить 240 кредитів ЄКТС.

Атестація здобувачів вищої освіти – це встановлення відповідності результатів навчання здобувачів вищої освіти вимогам освітньої програми. *Атестація здобувачів першого (бакалаврського) ступеня вищої освіти здійснюється у формі публічного захисту кваліфікаційної роботи бакалавра.*

Атестація осіб, які здобувають ступінь бакалавра, здійснюється *екзаменаційною комісією*, до складу якої можуть включатися представники роботодавців та їх об'єднань, відповідно до положення про екзаменаційну комісію, затвердженого вченою радою закладу вищої освіти.

Кваліфікаційна робота бакалавра має передбачати розв'язання складного спеціалізованого завдання або практичної проблеми в економічній сфері із застосуванням теорій та методів економічної науки.

У кваліфікаційній роботі бакалавра не може бути академічного плагіату, фальсифікації та списування.

Кваліфікаційна робота бакалавра має бути оприлюднена на офіційному сайті або в репозиторії закладу вищої освіти. Оприлюднення кваліфікаційних робіт, що містять інформацію з обмеженим доступом, здійснюється у відповідності до вимог чинного законодавства.

Заклад вищої освіти на підставі рішення екзаменаційної комісії присуджує особі, яка успішно виконала освітню програму на певному рівні вищої освіти, відповідний ступінь вищої освіти та присвоює відповідну кваліфікацію.

Рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації скасовується закладом вищої освіти у разі виявлення фактів порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності, зокрема наявності у кваліфікаційній роботі академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Кваліфікаційна робота бакалавра – це індивідуальне завдання оглядово-дослідного, творчого характеру, яке студент виконує на завершальному етапі фахової підготовки і яке є однією з форм виявлення теоретичних і практичних знань, вміння застосовувати їх при вирішенні конкретних наукових, економічних, соціальних та виробничих завдань.

Кваліфікаційна робота бакалавра носить оглядово-дослідний характер, має містити дослідження теоретичних засад економічних процесів, пошуку шляхів їх адаптації до умов розвитку економічної діяльності предмета дослідження.

Процес написання кваліфікаційної роботи бакалавра зі спеціальності 051 «Економіка» (освітньо-професійна програма «Економіка підприємства») спрямований на формування у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК2. Здатність зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК6. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК7. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК9. Здатність до адаптації та дій в новій ситуації.

ЗК10. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК11. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК12. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК13. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Спеціальні компетентності (СК):

СК1. Здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на мікро-, мезо-, макро- та міжнародному рівнях.

СК2. Здатність здійснювати професійну діяльність у відповідності з чинними нормативними та правовими актами.

СК3. Розуміння особливостей провідних наукових шкіл та напрямів економічної науки.

СК4. Здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати.

СК5. Розуміння особливостей сучасної світової та національної економіки їх інституційної структури, обґрунтування напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.

СК6. Здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач.

СК7. Здатність застосовувати комп'ютерні технології та програмне забезпечення з обробки даних для вирішення економічних завдань, аналізу інформації та підготовки аналітичних звітів.

СК8. Здатність аналізувати та розв'язувати завдання у сфері економічних та соціально-трудових відносин.

СК9. Здатність прогнозувати на основі стандартних теоретичних та економетричних моделей соціально-економічні процеси.

СК10. Здатність використовувати сучасні джерела економічної, соціальної, управлінської, облікової інформації для складання службових документів та аналітичних звітів.

СК11. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію.

СК12. Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.

СК13. Здатність проводити економічний аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, оцінку їх конкурентоспроможності.

СК14. Здатність поглиблено аналізувати проблеми і явища в одній або декількох професійних сферах з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.

Спеціальні компетентності, визначені закладом вищої освіти (ЗСК):

ЗСК15. Здатність приймати управлінські рішення, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності підприємств дорожньо-транспортного комплексу.

ЗСК16. Здатність збирати, систематизувати та аналізувати вихідні якісні та кількісні дані, необхідні для обчислення соціально-економічних показників економічних систем та обґрунтування управлінських рішень.

ЗСК17. Здатність керувати грошовими потоками, прибутком і активами підприємств дорожньо-транспортного комплексу.

ЗСК18. Здатність розробляти та впроваджувати економічні проєкти та програми для забезпечення сталого розвитку підприємств дорожньо-транспортного комплексу.

Результати навчання (ПРН):

ПРН1. Асоціювати себе як члена громадянського суспільства, наукової спільноти, визнавати верховенство права, зокрема у професійній діяльності, розуміти і вміти користуватися власними правами і свободами, виявляти повагу до прав і свобод інших осіб, зокрема, членів колективу.

ПРН2. Відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері, пропагувати ведення здорового способу життя.

ПРН3. Знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки.

ПРН4. Розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем.

ПРН5. Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади).

ПРН6. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері економічної діяльності.

ПРН7. Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки.

ПРН8. Застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач.

ПРН9. Усвідомлювати основні особливості сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.

ПРН10. Проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники які характеризують результативність їх діяльності.

ПРН11. Вміти аналізувати процеси державного та ринкового регулювання соціально-економічних і трудових відносин.

ПРН12. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

ПРН13. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники.

ПРН14. Визначати та планувати можливості особистого професійного розвитку.

ПРН15. Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні.

ПРН16. Вміти використовувати дані, надавати аргументацію, критично оцінювати логіку та формувати висновки з наукових та аналітичних текстів з економіки.

ПРН17. Виконувати міждисциплінарний аналіз соціально-економічних явищ і проблем в однієї або декількох професійних сферах з врахуванням ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.

ПРН18. Використовувати нормативні та правові акти, що регламентують професійну діяльність.

ПРН19. Використовувати інформаційні та комунікаційні технології для вирішення соціально-економічних завдань, підготовки та представлення аналітичних звітів.

ПРН20. Оволодіти навичками усної та письмової професійної комунікації державною та іноземною мовами.

ПРН21. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

ПРН22. Демонструвати гнучкість та адаптивність у нових ситуаціях, у роботі із новими об'єктами, та у невизначених умовах.

ПРН23. Показувати навички самостійної роботи, демонструвати критичне, креативне, самокритичне мислення.

ПРН24. Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, цінувати та поважати культурне різноманіття, індивідуальні відмінності людей.

Результати навчання, визначені закладом вищої освіти (ЗПРН):

ЗПРН25. Вміти аналізувати економічні явища і процеси, що впливають на зовнішнє та внутрішнє середовище функціонування підприємств дорожньо-транспортного комплексу.

ЗПРН26. Розробляти і впроваджувати інноваційні стратегії для розвитку підприємств дорожньо-транспортного комплексу.

ЗПРН27. Проводити аналіз роботи підприємств дорожньо-транспортного комплексу за різними критеріями і робити висновки, що стосуються розробки та реалізації стратегічних планів їх розвитку.

ЗПРН28. Вміти оцінювати економічні ризики діяльності підприємства дорожньо-транспортного комплексу.

Метою виконання кваліфікаційної роботи бакалавра є:

– систематизація, закріплення, розширення та поглиблення теоретичних і практичних знань за освітньою програмою;

– набуття навичок самостійного аналізу й узагальнення інформації з навчальних дисциплін, а також матеріалів, зібраних під час проходження практики;

– виявлення у студентів навичок самостійної роботи з науковою літературою, методичними та нормативними матеріалами;

– визначення завдань, які необхідно вирішити в межах обраної теми;

– збирання, оброблення та аналіз інформації, необхідної для написання кваліфікаційної роботи бакалавра;

– розвинення здатності застосовувати набуті знання для вирішення практичних завдань;

– вдосконалення уміння формулювати висновки, пропозиції, рекомендації з предмета дослідження;

– розвиток творчих здібностей і можливостей студентів, заохочення їх до самостійної науково-дослідницької діяльності.

Кваліфікаційна робота бакалавра виконується індивідуально після засвоєння передбачених планом для відповідного освітнього ступеня навчальних дисциплін. Кваліфікаційна робота бакалавра спрямована на закріплення здобутих знань з дисциплін відповідного освітнього ступеня, адаптацію теоретичних моделей і практичного досвіду для вирішення конкретних завдань в галузі економіки.

Кваліфікаційна робота бакалавра повинна відповідати наступним *вимогам*:

✓ характеризуватися внутрішньою цілісністю, логічністю та аргументованістю викладеного матеріалу;

✓ відображати процес та результати самостійного наукового дослідження;

✓ містити комплексний аналіз досліджуваної проблеми, розробку теоретичних засад та практичних рекомендацій з підвищення ефективності економічної діяльності;

✓ базуватися на спеціальних методах економічних досліджень, таких як методи збору та узагальнення інформації, аналізу, прогнозування, моделювання тощо;

✓ мати належне оформлення та всі необхідні супровідні документи;

✓ бути повністю завершеною і поданою на кафедру в термін, який відповідає графіку навчального процесу спеціальності.

2 ОРГАНІЗАЦІЯ ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

2.1 ПОСЛІДОВНІСТЬ ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА. ВИБІР ТЕМИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

Алгоритм виконання кваліфікаційної роботи бакалавра включає наступні етапи:

1. Вибір теми роботи (з науковим керівником) та затвердження її на засіданні кафедри.
2. Розробка плану роботи та видача завдання науковим керівником.
3. Опрацювання нормативно-правових документів, літературних джерел, систематизація фактичних даних з підприємства.
4. Виконання кваліфікаційної роботи бакалавра за розділами.
5. Підготовка доповіді та ілюстративного матеріалу для захисту кваліфікаційної роботи бакалавра.
6. Попередній захист кваліфікаційної роботи бакалавра на кафедрі та отримання дозволу на захист роботи в екзаменаційній комісії.
7. Завершення оформлення роботи та її брошурування.
8. Одержання відгуку наукового керівника.
9. Одержання рецензії на кваліфікаційну роботу бакалавра.
10. Оформлення допуску до захисту кваліфікаційної роботи бакалавра завідувачем кафедри.
11. Захист кваліфікаційної роботи бакалавра.

Керівники кваліфікаційних робіт бакалаврів (зі складу викладачів кафедри економіки) мають орієнтувати студентів на дослідження актуальних проблем сучасної економічної науки та практики, заохочувати ініціативу і вияв власних наукових інтересів студента. При виборі теми дослідження студентам доцільно керуватися різними мотивами, зокрема уподобаннями і науковими інтересами; наявністю теоретичної бази; обізнаністю з проблемою та її актуальністю; своїм майбутнім фахом; можливістю отримання при впровадженні ефективних соціально-економічних результатів. Вибрана тема погоджується з науковим керівником. Подальше її коригування можливе лише з дозволу наукового керівника при достатньому обґрунтуванні цих змін студентом.

Теми кваліфікаційних робіт бакалаврів, що пропонуються для виконання, розробляються кафедрою «Економіка», щорічно коригуються та уточнюються з урахуванням змін, що відбуваються в економічній науці та практиці (*додаток А*). Студент може запропонувати свою тему кваліфікаційної роботи бакалавра, яка має бути узгоджена з науковим керівником. Теми повинні відповідати спеціальності 051 «Економіка» (освітньо-професійна програма «Економіка підприємства»).

Студенти, ознайомившись із запропонованими напрямками досліджень, формулюють тему кваліфікаційної роботи бакалавра та звертаються із заявою на кафедру «Економіка» про її затвердження. Завідувач кафедри відповідно до поданих заяв розподіляє теми і виконавців за науковими керівниками, враховуючи прохання студентів про призначення їм керівника, наукові інтереси професорсько-викладацького складу кафедри та обсяг навчальних годин, виділених для керівництва кваліфікаційними роботами бакалавра.

Потім виконавці кваліфікаційних робіт бакалаврів з науковими керівниками уточнюють кінцевий варіант назви теми роботи та її

обґрунтування, а також розроблений план. Після схвалення тема і план роботи разом з обґрунтуванням подаються для затвердження на засідання кафедри. Після цього теми кваліфікаційних робіт бакалаврів та їх наукові керівники затверджуються наказом ректора університету.

Обов'язковою передумовою якісного виконання дослідження є робота за календарним планом. Розробка календарного плану виконання кваліфікаційної роботи бакалавра здійснюється студентом за участі наукового керівника. Після затвердження теми керівник видає студенту завдання за встановленою формою. Кожен виконавець зобов'язаний чітко дотримуватися визначених завданням термінів здачі закінченої роботи.

2.2 ЗБІР ТА ОБРОБКА МАТЕРІАЛУ ДЛЯ НАПИСАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

Вивчення літератури краще розпочати з робіт, опублікованих у поточному році, та поступово переходити до праць, надрукованих у попередні роки. Така послідовність звільняє від дублювання та полегшує вивчення питань теми з урахуванням вимог сучасності. Також у процесі роботи над літературою необхідно робити виписки (конспекти), що містять найважливіші визначення, аргументи, факти та статистичні дані, які дають можливість робити певні висновки з проблем, що вивчаються. Зібраний матеріал необхідно згрупувати і, якщо можливо, скласти таблиці. Крім таблиць пропонується використовувати графіки, діаграми та схеми, що дозволять більш наочно ілюструвати процеси і закономірності, які розглядаються у кваліфікаційній роботі бакалавра.

У процесі вивчення теми кваліфікаційної роботи бакалавра рекомендується залучати так звані першоджерела – фундаментальні праці знаменитих економістів, які вплинули на формування сучасних теоретичних концепцій з економіки. Вивчаючи літературу, не намагайтеся тільки запозичити матеріал. Паралельно обдумайте знайдену інформацію. Цей процес має тривати протягом усієї роботи над обраною темою, тоді власні думки, які виникли під час ознайомлення із чужими працями, стануть основою для отримання нового наукового знання.

При підборі й опрацюванні наукової літератури слід враховувати:

- ❖ список використаних джерел повинен містити не менше 50 найменувань;
- ❖ допустиме використання інтернет-джерел, проте їх точну інтернет-адресу слід відображати у списку використаних джерел, інтернет-джерела не повинні складати більшої частини опрацьованої літератури (за винятком електронної версії періодичних видань);
- ❖ варто зосередити увагу на роботі з фаховими виданнями, тематичними підручниками, посібниками, уникати використання газетних статей публіцистичного характеру;
- ❖ обов'язковим є використання нових актуальних праць, датованих останніми 2–3 роками на час написання кваліфікаційної роботи бакалавра;
- ❖ використання іншомовних джерел підвищує інформативну й аналітичну цінність кваліфікаційної роботи бакалавра.

3 СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

Структура кваліфікаційної роботи бакалавра визначається завданнями і проблематикою дослідження. Кваліфікаційна робота бакалавра повинна містити:

- ✓ титульний аркуш;
- ✓ завдання на кваліфікаційну роботу бакалавра;
- ✓ реферат;
- ✓ перелік умовних позначень (у разі потреби);
- ✓ зміст;
- ✓ вступ;
- ✓ основну частину;
- ✓ висновки;
- ✓ список використаних джерел;
- ✓ додатки.

Титульний аркуш вважається першою сторінкою кваліфікаційної роботи бакалавра. Зразок оформлення титульного аркуша наведено у *додатку Б*.

Завдання на виконання кваліфікаційної роботи бакалавра оформляється, як правило, на стандартному бланку, виконаному на двох сторінках аркуша, і розміщується після титульного аркуша (*додатки В, Г*).

Реферат розміщують безпосередньо після завдання на кваліфікаційну роботу бакалавра. Оформлення реферату здійснюється після закінчення написання всіх розділів, висновків та пропозицій. Реферат призначений для ознайомлення з роботою в цілому, має бути стислим, інформативним і повинен включати дані про мету роботи, методи дослідження, об'єкт і предмет дослідження та основні його характеристики, отримані результати, практичну значимість роботи; обсяг роботи, кількість таблиць, рисунків, формул, додатків, використаних джерел; перелік ключових слів, які є основними поняттями, термінами, що характеризують суть роботи, має складатися з 5–15 слів (словосполучень), надрукованих великими літерами в називному відмінку через кому. Обсяг реферату повинен становити не більше однієї сторінки (*додаток Д*).

Перелік умовних позначень (у разі потреби). Якщо у кваліфікаційній роботі бакалавра вжито специфічну термінологію, а також маловідомі скорочення, нові символи, позначення, то їх перелік може бути поданий окремим списком, який розміщують перед змістом. Перелік друкують двома колонками, в яких зліва за абеткою наводять скорочення, а справа – їх детальне розшифрування. Якщо в кваліфікаційній роботі бакалавра окремі умовні позначення повторюються менше трьох разів, то їх до такого переліку не включають, але розшифровують у тексті (в дужках) при першому згадуванні.

Зміст містить найменування й номери початкових сторінок усіх складових частин кваліфікаційної роботи бакалавра: вступу, розділів та підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Зразок оформлення *змісту кваліфікаційної роботи бакалавра* наведено у *додатку Е*.

Вступ має розкривати сутність і стан вивчення наукової проблеми та її значущість, обґрунтування необхідності проведення дослідження. Оформлення вступу здійснюється після закінчення написання всіх розділів, висновків та пропозицій. Обсяг вступу не повинен перевищувати 2–3 сторінки.

У вступі подають загальну характеристику кваліфікаційної роботи бакалавра у рекомендованій нижче послідовності.

Актуальність теми. Рекомендується така послідовність викладення цієї частини вступу: формулювання сутності проблемної ситуації, її значущість для економіки; значення розв'язання поставленої в дослідженні проблеми для подальшого розвитку відповідної галузі науки чи виробництва; економічна, соціальна, наукова, технічна та екологічна значущість досліджень для економіки.

Мета і завдання дослідження. Мета кваліфікаційної роботи бакалавра – це той результат, на досягнення якого спрямоване наукове дослідження. Мета дослідження має бути пов'язана із темою кваліфікаційної роботи бакалавра. При формулюванні мети не рекомендується вживати слова «вивчення...», «дослідження...», «аналіз...», «оцінка...», оскільки вони вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету дослідження. Мета кваліфікаційної роботи бакалавра реалізується через конкретні *завдання*, які не повинні формулюватись як глобальні, а мають деталізувати мету дослідження. Завдання можуть бути як теоретично-пошукові, так і прикладні. Формулювати завдання дослідження рекомендується у формі переліку конкретних засобів досягнення мети: «проаналізувати», «узагальнити», «визначити», «встановити», «обґрунтувати», «розробити» тощо. Опис розв'язання цих завдань повинен скласти зміст розділів кваліфікаційної роботи бакалавра. Вирішення поставлених завдань стисло подається у висновках до відповідних розділів, а досягнення мети – у загальних висновках роботи.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єкт дослідження – це процес або явище у сфері економіки, що породжує проблемну ситуацію й обране для вивчення. Предмет дослідження міститься в межах об'єкта. Об'єкт і предмет дослідження співвідносяться між собою як загальне та часткове. В об'єкті дослідження виділяється та його частина, що становить предмет дослідження, на який спрямовується основна увага студента. Предмет дослідження визначає тему кваліфікаційної роботи бакалавра.

Методи дослідження. Вирішення поставлених у кваліфікаційній роботі бакалавра завдань необхідно здійснювати з використанням таких методів:

- ❖ загальнонаукові методи: аналогія, системний аналіз, формалізація;
- ❖ методи логічної абстракції: аналіз і синтез, індукція та дедукція;
- ❖ економіко-математичні методи: факторний, системно-структурного аналізу;
- ❖ методи економіко-статистичного аналізу: табличний, графічний, групування, класифікації;
- ❖ маркетингові методи: SWOT, матричний, спостереження, опитування;
- ❖ методи експертної діагностики: ранжування, порівняння, оцінювання;
- ❖ методи моделювання тощо.

Інформаційна база дослідження. Вказують теоретичну й методологічну базу дослідження: закони України, постанови Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України, інші нормативні документи, теоретичні висновки й узагальнення вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів, що містяться в монографіях, спеціальній та періодичній літературі.

Практичне значення одержаних результатів. Практична значущість може полягати у публікації основних результатів дослідження в наукових статтях;

використанні наукових розробок на підприємствах чи установах, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність; використанні результатів дослідження для підготовки методичних документів, у навчальному процесі тощо.

Наприклад, для кваліфікаційної роботи бакалавра на тему «Поліваріантність конкурентної стратегії підприємства»:

Метою роботи є поглиблення теоретичних засад, методичних підходів, а також практичних рекомендацій щодо формування та вибору конкурентної стратегії підприємства в умовах її поліваріантності.

Виходячи з мети дослідження, у роботі поставлено та вирішено такі *завдання*:

- дослідити генезис теоретичних поглядів на стратегію підприємства та методологію її формування;
- узагальнити існуючі підходи до трактування сутності та змістовного наповнення поняття «конкурентна стратегія підприємства», а також до визначення її видів;
- вивчити базові положення процесів формування, вибору та реалізації конкурентної стратегії підприємства в умовах її поліваріантності;
- проаналізувати ресурсні можливості та обмеження стратегічного розвитку українських підприємств;
- здійснити ідентифікацію конкурентних стратегій вітчизняних підприємств й аналіз практики їх формування та вибору;
- обґрунтувати рекомендації щодо збалансування товарного портфеля підприємства у відповідності з визначеною конкурентною стратегією.

Об'єктом дослідження є процеси формування, вибору та реалізації стратегії підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних засад, методичних підходів і прикладних аспектів формування та вибору конкурентної стратегії підприємства в умовах її поліваріантності.

Методи дослідження. У кваліфікаційній роботі бакалавра на основі системного підходу використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: наукової абстракції, аналізу і синтезу, історизму та аналогії, індукції й дедукції, порівняння, спостереження, метод формалізації, аналітико-статистичний, наукової абстракції, групування.

Інформаційною базою дослідження є праці зарубіжних та вітчизняних науковців, експертів, монографічні дослідження, наукові публікації, аналітичні матеріали та рекомендації, фахові періодичні видання, довідкова література, дані статистичних джерел офіційних організацій, офіційні публікації міжнародних організацій, закони та підзаконні нормативно-правові документи України, статистичні та нормативно-правові ресурси зарубіжних країн.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що одержані результати дослідження можуть бути використані в діяльності вітчизняними підприємствами в процесах вибору ними оптимальної конкурентної стратегії, що забезпечить їх ефективне функціонування та розвиток в сучасних умовах господарювання.

Основна частина кваліфікаційної роботи бакалавра складається з розділів та підрозділів. Кожний розділ починається з нової сторінки. Наприкінці кожного розділу подається висновок із стислим викладенням наведених у розділі наукових і практичних результатів.

Основну частину роботи рекомендується поділити на *три розділи: теоретичний, аналітичний та рекомендаційний*. У межах кожного розділу, як правило, виділяють від двох до п'яти підрозділів, що мають відображати логічну послідовність дослідження й розроблення власних пропозицій.

У першому (теоретичному) розділі необхідно викласти сутність досліджуваної проблеми, розглянути еволюцію підходів до її вирішення, рівень розроблення на сучасному етапі. Крім цього, слід зробити аналіз та узагальнення концепцій і наукових підходів, які існують у фаховій літературі, визначити дискусійні аспекти й невирішені питання. Також необхідно розкрити структурно-функціональний склад об'єкта дослідження, фактори, що впливають на його розвиток, та визначити особливості його формування. Перший розділ є основою для розроблення прикладних аспектів обраної теми.

Рекомендований обсяг першого розділу – 15–20 сторінок.

У другому (аналітичному) розділі підрозділи необхідно подати таким чином, щоб у них було відображено детальний аналіз стану предмета дослідження через динаміку його найважливіших показників (за 3–5 останніх років) і проблеми його подальшого розвитку. Цей розділ повинен бути максимально насиченим фактологічною релевантною інформацією (таблиці, графіки, діаграми, схеми). Наведені у другому розділі аналітичні розрахунки, таблиці, графіки, блок-схеми, алгоритми, розрахункові моделі, які визначають сутність економічних процесів, мають супроводжуватись відповідними поясненнями і, найголовніше, створювати об'єктивну базу для виявлення невикористаних резервів у діяльності предмета дослідження.

Рекомендований обсяг другого розділу становить 20–25 сторінок.

Питанням усунення виявлених у предметі дослідження недоліків присвячується третій розділ роботи. У третьому (рекомендаційному) розділі підрозділи необхідно подати таким чином, щоб у них було представлено перспективи розвитку предмета дослідження, шляхи та заходи їх досягнення. У третьому розділі кваліфікаційної роботи бакалавра необхідно розкрити зміст заходів, що пропонуються й спрямовані на вирішення розглянутих питань, які становлять предмет дослідження. Рекомендації й пропозиції повинні мати наукове обґрунтування й виходити з результатів аналізу, отриманих в процесі виконання роботи. Пропозиції, що спрямовані на вдосконалення діяльності предмета дослідження, є результатом розв'язання сформульованих в другому розділі проблем. Кожна пропозиція має бути подана у вигляді обґрунтованих конкретних розрахунків чи моделей з визначенням кінцевого критерію – економічного ефекту.

Рекомендований обсяг третього розділу – 15–20 сторінок.

У висновках необхідно послідовно, тезисно викласти узагальнені результати проведеного теоретичного та аналітико-рекомендаційного дослідження, обґрунтувати їх достовірність, практичну цінність і зазначити, наскільки повно вирішено завдання та чи досягнуто мети кваліфікаційної роботи бакалавра. Рекомендований обсяг цієї частини роботи – 2–3 сторінки.

Список використаних джерел повинен містити всі інформаційні джерела, які були опрацьовані у процесі написання роботи (не менше 50 найменувань).

Додатки – це великі таблиці, діаграми, схеми та інші ілюстративні матеріали, які займають обсяг більше однієї сторінки, важко розмістити в основному тексті роботи, проміжні розрахунки, копії облікової звітності підприємства, цифрові дані допоміжного характеру. На всі додатки мають бути зроблені посилання в основному тексті роботи.

4 ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

4.1 ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

Кваліфікаційна робота бакалавра оформляється відповідно до державних стандартів України ДСТУ 3008:2015 Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлення; ДСТУ 8302:2015 Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання; ДСТУ 3582:2013 Інформація та документація. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень в українській мові. Загальні вимоги та правила; ДСТУ 7093:2009 Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Скорочення слів і словосполук, поданих іноземними європейськими мовами.

Кваліфікаційну роботу бакалавра друкують за допомогою комп'ютерного принтера на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (210 x 297 мм) з використанням шрифтів текстового редактора Word розміру 14 з полуторним міжрядковим інтервалом. Можна також подати таблиці та ілюстрації на аркушах формату А3.

Текст друкують, залишаючи поля таких розмірів: ліве – не менше 25 мм, праве – не менше 10 мм, верхнє – не менше 20 мм, нижнє – не менше 20 мм. Шрифт друку повинен бути чітким з однаковою щільністю тексту, рядок – чорного кольору середньої жирності.

Абзацний відступ має бути однаковий упродовж усього тексту кваліфікаційної роботи бакалавра й дорівнювати п'яти знакам.

Відстань між заголовком і подальшим або попереднім текстом має бути не менше ніж два міжрядкових інтервали. Відстань між основами рядків заголовка, а також між двома заголовками приймають такою, як у тексті роботи.

Друкарські помилки, описки та графічні неточності, виявлені в процесі написання кваліфікаційної роботи бакалавра, можна виправляти підчищенням або зафарбуванням білою фарбою та нанесенням на тому ж місці або між рядками виправленого тексту. Допускається наявність не більше двох виправлень на одній сторінці.

Текст основної частини кваліфікаційної роботи бакалавра поділяють на розділи, підрозділи, пункти та підпункти.

Заголовки структурних частин кваліфікаційної роботи бакалавра «зміст», «вступ», «розділ», «висновки», «список використаних джерел», «додатки» друкують великими літерами симетрично до тексту. *Заголовки підрозділів* – маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. *Заголовки пунктів* друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу в розбивку в підбір до тексту. В кінці таким чином надрукованого заголовка ставиться крапка. Кожну структурну частину кваліфікаційної роботи бакалавра починають з нової сторінки.

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, рисунків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака «№». Першою сторінкою кваліфікаційної роботи бакалавра є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок, не проставляючи на ньому номер. Наступні сторінки нумерують у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

Такі структурні частини кваліфікаційної роботи бакалавра, як зміст, вступ, висновки, список використаних джерел не мають порядкового номера. Звертаємо увагу на те, що всі аркуші, на яких розміщені згадані структурні частини кваліфікаційної роботи бакалавра, нумерують звичайним чином. Не нумерують лише їх заголовки, тобто не можна друкувати: «1 ВСТУП» або «Розділ 4 ВИСНОВКИ». Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», після номера крапку не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовок розділу.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. В кінці номера підрозділу крапку не ставлять, наприклад, «2.3» (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділу.

Пункти нумерують у межах кожного підрозділу. Номер пункту складається з порядкових номерів розділу, підрозділу, пункту, між якими ставлять крапку. У кінці номера крапку не ставлять, наприклад, «1.3.2» (другий пункт третього підрозділу першого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок пункту. Пункт може не мати заголовка. Підпункти нумерують у межах кожного пункту за такими ж правилами, як пункти.

Ілюстрації й таблиці слід подавати безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації й таблиці, розміщені на окремих сторінках кваліфікаційної роботи бакалавра, включають до загальної нумерації сторінок. Ілюстрації позначають словом «Рисунок» і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках. Номер ілюстрації складається з номера розділу та порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. Наприклад, «Рисунок 1.2» (другий рисунок першого розділу). Номер ілюстрації, її назва та пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією. Якщо в кваліфікаційній роботі бакалавра подано одну ілюстрацію, то її нумерують за загальними правилами.

Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) у межах розділу. Номер таблиці складається з номера розділу та порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад, «Таблиця 1.2» (друга таблиця першого розділу). У разі поділу таблиці на частини дозволено її головку чи боковик замінити відповідно номерами колонок або рядків, нумеруючи їх арабськими цифрами в першій частині таблиці. Слово «Таблиця 1.2» подають лише один раз над першою частиною таблиці. Над іншими частинами таблиці з абзацного відступу друкують «Продовження таблиці 1.2» без повторення її назви.

Формули в кваліфікаційній роботі бакалавра (якщо їх більше однієї) нумерують в межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Номери

пишуть біля правого берега аркуша в одному рядку з відповідною формулою в круглих дужках, наприклад, «(2.1)» (перша формула другого розділу).

Наукові тексти відзначаються великою кількістю *перерахувань* (*переліків*), які складаються як із закінчених, так і незакінчених фраз. Незакінчені фрази пишуться з маленьких літер і позначаються арабськими цифрами або маленькими літерами з напівкруглою дужкою, що закривається. Є два варіанти оформлення таких фраз. Перший варіант: перерахування складаються з окремих слів (або невеликих фраз без розділових знаків всередині), які пишуть у підбір з іншим текстом і відокремлюють один від одного комою. Другий варіант: перерахування складаються з розгорнутих фраз з власними розділовими знаками. Тоді частини перерахування найчастіше пишуться з нового рядка і відокремлюються один від іншого крапкою з комою. Коли частини перерахування складаються із закінчених фраз, вони пишуться з абзацних відступів, починаються з великих літер і відокремлюються один від одного крапкою.

У разі розвиненої та складної ієрархії переліків дозволено користуватися можливостями текстових редакторів автоматичного створення нумерації переліків (наприклад, цифра – літера – тире).

Кваліфікаційну роботу бакалавра необхідно ретельно вчитати. Всі помилки й описки потрібно виправити.

4.2 ПРАВИЛА ПОДАННЯ ІЛЮСТРАЦІЙ В КВАЛІФІКАЦІЙНІЙ РОБОТІ БАКАЛАВРА

У кваліфікаційній роботі бакалавра кожна ілюстрація має відповідати тексту, а текст – ілюстрації. Назви ілюстрацій розміщують після їхніх номерів. При необхідності ілюстрації доповнюють пояснювальними даними – підрисунковими підписами. Підпис під ілюстрацією має такі основні елементи: найменування графічного сюжету, що позначається словом «Рисунок»; порядковий номер ілюстрації, який вказується без знака номера арабськими цифрами; тематичний заголовок ілюстрації, що містить текст зі стислою характеристикою зображеного.

Осі координат графіка викреслюють суцільними лініями. На кінцях координатних осей стрілок не ставлять. На координатних осях вказують умовні позначення та розмірності відкладених величин у прийнятих скороченнях. На графіку слід писати лише умовні літерні позначення, запроваджені в тексті. Багатослівні підписи замінюють цифрами, а розшифровку наводять у підрисунковому підпису. Якщо крива, зображена на графіку, займає невеликий простір, то для економії місця числові поділки на осях координат можна починати не з нуля, а обмежувати тими значеннями, в межах яких розглядається дана функціональна залежність.

Не варто оформлювати посилання на ілюстрації як самостійні фрази, в яких лише повторюється те, що міститься у підписі. У тому місці, де викладається тема, пов'язана з ілюстрацією, і де читачеві треба вказати на неї, розміщують посилання у вигляді виразу у круглих дужках «(рис. 2.1)», звороту типу «...як це видно з рис. 2.1» чи «... як це показано на рис. 2.1».

Приклад оформлення ілюстрації

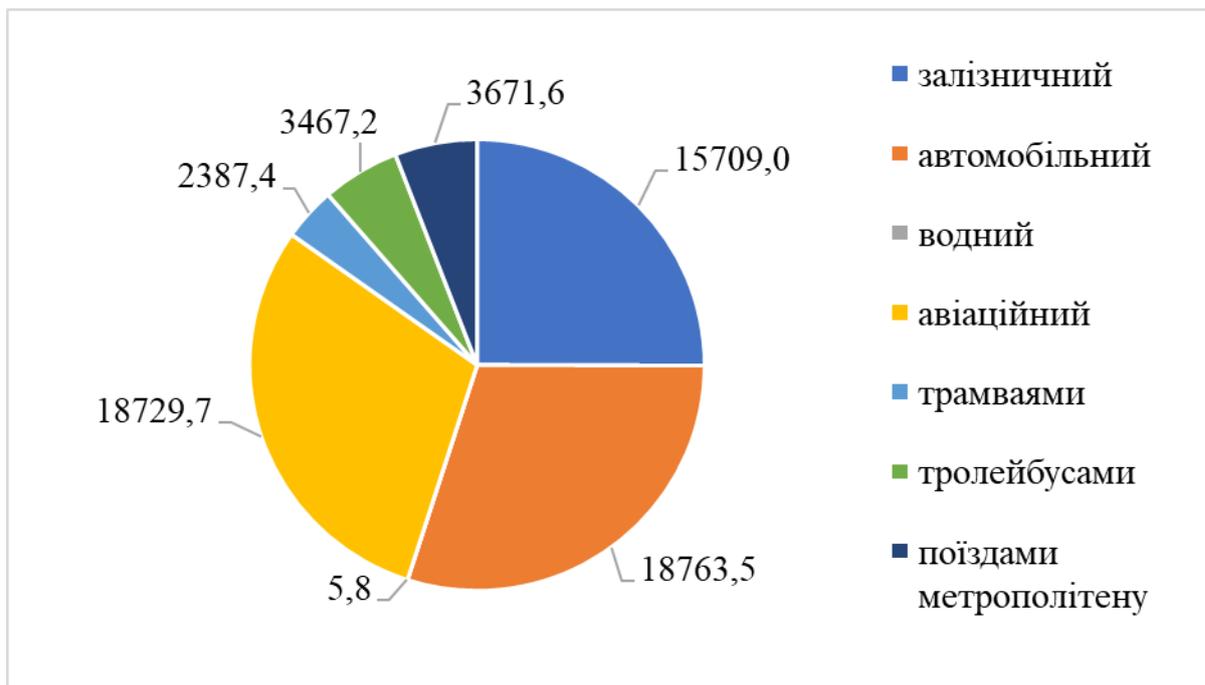

Рисунок 2.1 – Пасажирообіг за видами транспорту за 2021 рік, млн пас.км

4.3 ОСОБЛИВОСТІ ПОДАННЯ ТАБЛИЦЬ В КВАЛІФІКАЦІЙНІЙ РОБОТІ БАКАЛАВРА

Цифровий матеріал, коли є потреба у зіставленні певних показників, як правило, оформлюють у таблиці. Зазвичай таблиця складається з таких елементів: порядкового номера і тематичного заголовка, боковика, заголовків вертикальних граф (головки), горизонтальних рядків і вертикальних граф (основної частини, тобто прографки). Назву таблиці друкують з великої літери та розміщують над таблицею з абзацного відступу.

Заголовок кожної графи в головці таблиці має бути якомога коротким. Слід уникати повторів тематичного заголовка в заголовках граф, одиниці виміру зазначати у тематичному заголовку, виносити до узагальнюючих заголовків слова, що повторюються. Боковик, як і головка, вимагає лаконічності. Повторювані слова тут також виносять в об'єднувальні рубрики; загальні для всіх заголовків боковика слова розміщують у заголовку над ним.

У прографці повторювані елементи, які стосуються всієї таблиці, виносять в тематичний заголовок або в заголовок графи; однорідні числові дані розміщують так, щоб їх класи збігалися; неоднорідні – посередині графи; лапки використовують тільки замість однакових слів, які стоять одне під одним. Заголовки граф пишуть з великої літери, підзаголовки – з малої, якщо вони складають одне речення із заголовком, та з великої, якщо вони є самостійними.

Приклад оформлення таблиці

Таблиця 2.1 – Рентабельність операційної та всієї діяльності підприємств за видами економічної діяльності за 2022 рік (у відсотках)

Види економічної діяльності	Рівень рентабельності (збитковості) операційної діяльності підприємств	Рівень рентабельності (збитковості) всієї діяльності підприємств
Усього	3,7	-2,8
сільське, лісове та рибне господарство	20,3	13,6
промисловість	1,4	-4,7
будівництво	-2,4	-6,6
оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	16,6	2,8
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	2,8	-3,6
тимчасове розміщення й організація харчування	-10,0	-19,0
інформація та телекомунікації	13,8	4,1
фінансова та страхова діяльність	-2,6	3,4
операції з нерухомим майном	-16,1	-27,1
професійна, наукова та технічна діяльність	-9,8	-12,6
діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	0,9	-5,4
освіта	-0,4	-6,2
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	3,3	5,3
мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	-10,0	-18,7
надання інших видів послуг	1,7	2,8

Таблицю розміщують після першого згадування про неї в тексті. Таблицю з великою кількістю рядків можна переносити на інший аркуш. У цьому випадку назву розміщують тільки над її першою частиною. Таблицю з великою кількістю граф можна ділити на частини та розміщувати одну над одною в межах тієї самої сторінки. Якщо рядки чи графи таблиці виходять за формат сторінки, то в першому випадку для кожної частини таблиці повторюють її головку, в другому – боковик. Якщо головка громіздка, її можна не повторювати. У такому разі пронумерують графи і перенесуть їхню нумерацію на наступну сторінку.

Якщо текст в графі таблиці вживається кілька разів і складається з одного слова, його можна замінити лапками; якщо із двох або більше слів, то при першому повторенні його замінюють словами «Те саме», а далі лапками. Ставити лапки замість повторюваних цифр, марок, знаків, математичних символів не слід. Коли цифрові або інші дані в якомусь рядку таблиці не подають, то в ньому ставлять прочерк.

4.4 ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА ПОДАВАННЯ ФОРМУЛ, ПРИМІТОК, ВИНОСОК, ЦИТУВАННЯ ТА ПОСИЛАННЯ НА ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА В КВАЛІФІКАЦІЙНІЙ РОБОТІ БАКАЛАВРА

При застосуванні формул потрібно дотримуватися певних техніко-орфографічних правил. Довгі й громіздкі формули, котрі мають у складі знаки суми, добутку, диференціювання, інтегрування, розміщують на окремих рядках. Це стосується також і всіх нумерованих формул. Для економії місця кілька коротких однотипних формул, відокремлених від тексту, можна подати в одному рядку. Невеликі та нескладні формули, що не мають самостійного значення, розміщують всередині рядків тексту.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів треба подавати безпосередньо під формулою в послідовності, у якій вони дані у формулі. Значення кожного символу та числового коефіцієнта записують з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки, наприклад:

$$S_j = \frac{\sum_{i=1}^n |h_{ij} - h_i|}{2}, \quad (2.1)$$

де S_j – індекс диверсифікації експорту країни j ;

h_{ij} – частка i -го товару в загальному експорті країни j ;

h_i – частка i -го товару в загальному світовому експорті.

Рівняння та формули треба відділяти від тексту вільними рядками. Вище і нижче кожної формули залишають не менше одного вільного рядка. Якщо рівняння не вміщується в один рядок, його переносять в наступний після знаків рівності, плюс, мінус, множення або ділення.

Нумерувати слід лише ті формули, на які є посилання в наступному тексті. Порядкові номери позначають арабськими цифрами в круглих дужках біля правого берега сторінки без крапок від формули до її номера. Номер, який не вміщується у рядку з формулою, переносять у наступний нижче формули. Номер формули при її перенесенні вміщують на рівні останнього рядка. Якщо формула міститься в рамці, то номер такої формули записують зовні рамки з правого боку навпроти основного рядка формули. Номер формули-дробу подають на рівні основної горизонтальної риски формули. Номер групи формул, розміщених на окремих рядках і об'єднаних фігурною дужкою (парантезом), ставиться справа від вістря парантеза.

Формула входить до речення як його рівноправний елемент, тому в кінці формул і в тексті перед ними розділові знаки ставлять відповідно до правил пунктуації. Двокрапку перед формулою ставлять лише у випадках, передбачених правилами пунктуації: а) у тексті перед формулою є узагальнююче слово; б) цього вимагає побудова тексту, що передує формулі. Розділовими знаками між формулами, котрі йдуть одна за одною та не відокремлені текстом, можуть бути кома або крапка з комою безпосередньо за формулою до її номера.

Примітки подають у роботі, якщо є потреба пояснень до тексту, таблиць, рисунків. Примітки подають безпосередньо за текстом, під рисунком (перед

його назвою), під основною частиною таблиці (у її межах). Одну примітку не нумерують. Слово «Примітка» друкують кеглем 12 через один міжрядковий інтервал з абзацного відступу з великої літери з крапкою в кінці. У тому самому рядку через проміжок з великої літери друкують текст примітки тим самим шрифтом. Якщо приміток дві та більше, їх подають після тексту, якого вони стосуються, нумерують арабськими цифрами.

Пояснення до окремих даних, наведених у тексті або таблиці, можна оформлювати як *виноски*. Виноски позначають над рядком арабськими цифрами з круглою дужкою, наприклад, ¹⁾. Виноски нумерують у межах кожної сторінки. Дозволено виноску позначати зірочкою (*). Дозволено на одній сторінці тексту застосовувати не більше ніж чотири виноски. Знак виноски проставляють безпосередньо після слова, числа, символу або речення, до якого дають пояснення. Цей самий знак ставлять і перед пояснювальним текстом. Пояснювальний текст виноски пишуть з абзацного відступу: у тексті роботи – у кінці сторінки, на якій зазначено виноску; у таблиці – під основною частиною таблиці, але в її межах. Виноску відокремлюють від основного тексту роботи чи таблиці тонкою горизонтальною лінією завдовжки від 30 мм до 40 мм з лівого берега. Текст виноски друкують кеглем 12 через один міжрядковий інтервал.

Для підтвердження власних аргументів посиланням на авторитетне джерело або для критичного аналізу друкованого твору слід наводити *цитати*. Науковий етикет вимагає точно відтворювати цитований текст, так як найменше його скорочення може спотворити зміст, закладений автором.

Загальні вимоги до цитування такі:

- текст цитати починається та закінчується лапками і наводиться в тій граматичній формі, в якій він поданий в джерелі, зі збереженням особливостей авторського написання. Наукові терміни, запропоновані іншими авторами, не виділяються лапками, за винятком тих, що викликали загальну полеміку. У цих випадках використовується вираз «так званий»;
- цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту і без перекручень думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками. Вони ставляться у будь-якому місці цитати;
- кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело;
- при непрямому цитуванні (переказі, викладенні думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, слід бути гранично точним у викладенні думок автора та коректним щодо оцінювання його результатів і робити відповідні посилання на джерело;
- цитування не повинно бути ні надмірним, ні недостатнім: надмірне цитування створює враження копіїтивності праці, а недостатнє – знижує наукову цінність викладеного матеріалу;
- якщо необхідно виявити ставлення автора до окремих слів або думок із цитованого тексту, то після них у круглих дужках ставлять знак оклику або знак запитання.

Коли використовують відомості, матеріали з монографій, оглядових статей, інших джерел з великою кількістю сторінок, тоді в посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул з джерела, на яке дано посилання у кваліфікаційній роботі бакалавра. *Посилання в тексті на джерела* роблять згідно з їхнім переліком у квадратних дужках, наприклад, «... у працях [1–7]...». Допускається наводити посилання на джерела у виносках, при цьому його оформлення має відповідати бібліографічному опису за переліком посилань із зазначенням номера.

Наприклад, цитата в тексті: «Транспорт – наріжний камінь європейської інтеграції та життєво важлива сфера для забезпечення трьох із чотирьох свобод спільного ринку, встановлених Римським договором: вільного переміщення людей, послуг і товарів. Транспортна політика – один з перших напрямів спільних політик сьогоdnішнього ЄС. Ефективна та стабільна транспортна система – ключовий чинник конкурентоспроможності Європи. Якісні транспортні послуги й інфраструктура – передумова економічного зростання в усіх регіонах ЄС та підтримки внутрішнього ринку, а також сприяння економічній і соціальній згуртованості» [35, с. 283].

Відповідний опис у переліку посилань:

35. Європейський Союз: навч. посіб. / [А.О. Бояр, Н.П. Карпчук, Н.І. Романюк та ін.]. Київ: ФОП Маслаков, 2020. 600 с.

4.5 ОФОРМЛЕННЯ СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ДОДАТКІВ У КВАЛІФІКАЦІЙНІЙ РОБОТІ БАКАЛАВРА

Список використаних джерел містить бібліографічні описи використаних джерел і розміщується після висновків. Джерела можна розміщувати в списку одним з таких способів: у порядку появи посилань у тексті, в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків, у хронологічному порядку.

Бібліографічний опис списку використаних джерел у кваліфікаційній роботі бакалавра може оформлятися здобувачем освітнього ступеня за його вибором з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» або одним зі стилів, віднесених до рекомендованого переліку стилів оформлення списку наукових публікацій.

Рекомендований перелік стилів оформлення списку наукових публікацій:

- ✓ MLA (Modern Language Association) style.
- ✓ APA (American Psychological Association) style.
- ✓ Chicago/Turabian style.
- ✓ Harvard style.
- ✓ ACS (American Chemical Society) style.
- ✓ AIP (American Institute of Physics) style.
- ✓ IEEE (Institute of Electrical and Electronics Engineers) style.
- ✓ Vancouver style.
- ✓ OSCOLA.
- ✓ APS (American Physics Society) style.
- ✓ Springer MathPhys Style.

Додатки оформлюють як продовження кваліфікаційної роботи бакалавра на наступних її сторінках, розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті. Кожен з додатків починають з нової сторінки. Їм дають заголовки, надруковані вгорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток» і велика літера, що позначає додаток.

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ъ, наприклад, додаток А, додаток Б і т. д. Один додаток позначається як додаток А.

Текст кожного додатка за потреби може бути поділений на розділи й підрозділи, пронумеровані у межах кожного додатка: перед кожним номером ставлять позначення додатка (літеру) і крапку, наприклад, А.2 – другий розділ додатка А; В.3.1 – підрозділ 3.1 додатка В.

Ілюстрації, таблиці та формули, розміщені в додатках, нумерують в межах кожного додатка, наприклад, «Рисунок Д.1.2 – Назва рисунка» – другий рисунок першого розділу додатка Д; формула (А.1) – перша формула додатка А.

4.6 ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

В процесі підготовки кваліфікаційної роботи бакалавра до захисту важливе значення треба приділити доповіді та ілюстративному матеріалу у вигляді рисунків, схем, таблиць, які відображають результати досліджень, основні висновки й пропозиції, що містяться в кваліфікаційній роботі бакалавра. Метою ілюстративного матеріалу є демонстрація основних положень доповіді. Не можна використовувати як ілюстративний матеріал рисунки, схеми, таблиці, які відсутні у самій роботі.

Кількість аркушів ілюстративного матеріалу для кваліфікаційних робіт бакалаврів рекомендується у межах 6–8. Кожен аркуш повинен мати заголовки таблиць, рисунків, які наведені на ньому. Приклад оформлення титульного аркуша ілюстративного матеріалу до кваліфікаційної роботи бакалавра представлено в *додатку Ж*.

Ілюстративний матеріал виконується у вигляді *мультимедійної презентації*, створеної у програмі *Microsoft Office PowerPoint*. Ілюстративний матеріал також друкують за допомогою комп'ютерного принтера на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (210 x 297 мм). Мультимедійну презентацію необхідно не пізніше ніж за один день до захисту передати на електронному носію інформації секретарю ЕК.

У *додатку З* міститься приклад оформлення аркуша ілюстративного матеріалу до кваліфікаційної роботи бакалавра.

Сторінки роздавального матеріалу необхідно заповнювати не менше, ніж на 75 %, не використовуючи для цього штучне збільшення масштабів рисунків та розмірів шрифтів і міжрядкових інтервалів.

На перший аркуш ілюстративного матеріалу рекомендується винести у вигляді тексту або таблиці відомості загального характеру про виконану роботу, мету, завдання, практичну значущість дослідження тощо.

На другому і наступних аркушах ілюстративного матеріалу, як правило, слід розміщувати рисунки, таблиці й окремі фрагменти тексту із кваліфікаційної роботи бакалавра, що у стислій формі розкривають основний зміст та логічну послідовність виконаної роботи, дозволяють студентів показати її науково-методичну й практичну значущість.

Назви рисунків і таблиць необхідно розміщувати над рисунком та над таблицею відповідно. При цьому у роздавальному матеріалі слова «Рисунок» і «Таблиця» не рекомендується використовувати, оскільки при посиланнях на них під час захисту роботи ці інформаційні об'єкти можливо однозначно визначити за номером аркуша ілюстративного матеріалу, де вони розміщені.

На одному аркуші допускається розміщувати два або більше інформаційних об'єктів (рисунки, таблиці, фрагменти тексту), які повинні бути розміщені у логічній послідовності посилань на них у доповіді та належати до одного розділу (підрозділу) кваліфікаційної роботи бакалавра.

Ілюстративний матеріал обов'язково повинен закінчуватися інформацією розрахунково-рекомендаційного характеру за результатами виконаної кваліфікаційної роботи бакалавра, зокрема містити вихідні дані, що характеризують запропоновані у роботі заходи (господарські рішення); обґрунтовані рекомендації щодо економічної доцільності; впровадження запропонованих у кваліфікаційній роботі бакалавра заходів.

5 РЕЦЕНЗУВАННЯ ТА ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

5.1 ОФОРМЛЕННЯ ВІДГУКУ НАУКОВОГО КЕРІВНИКА ТА ПОДАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА НА РЕЦЕНЗУВАННЯ

Відгук наукового керівника має свідчити про самостійність дослідження, актуальність теми, відповідність змісту роботи плану, містити висновок про можливість допуску кваліфікаційної роботи бакалавра до захисту перед екзаменаційною комісією, відповідність роботи кваліфікаційним вимогам до спеціальності та можливість присудження студенту освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 051 «Економіка» (освітньо-професійна програма «Економіка підприємства»).

Як правило, відгук наукового керівника пишеться у довільній формі, у ньому, зокрема, зазначають:

- ❖ відповідність змісту роботи темі, затвердженій завідувачем кафедри, та завданню, узгодженому з науковим керівником;*
- ❖ ступінь самостійності виконання кваліфікаційної роботи бакалавра;*
- ❖ повноту та якість розробки теми, логічність, послідовність, аргументованість викладення матеріалу;*
- ❖ можливість практичного застосування роботи або окремих її частин;*
- ❖ недоліки роботи;*

- ❖ об'єктивну якісну оцінку роботи;
- ❖ висновок про те, якою мірою робота відповідає вимогам, що ставляться до кваліфікаційних робіт бакалаврів за спеціальністю 051 «Економіка» (освітньо-професійна програма «Економіка підприємства»), і надає можливість присудження автору освітнього ступеня «бакалавр».

Окрім відгуку наукового керівника, до кваліфікаційної роботи бакалавра додається *рецензія (додаток К, додаток Л)*.

Рецензентом кваліфікаційної роботи бакалавра може бути викладач суміжної кафедри Національного транспортного університету, іншого закладу вищої освіти за спорідненою спеціальністю або ж спеціаліст з економіки, який має вищу освіту і стаж практичної діяльності з відповідної спеціальності.

У рецензії повинна бути вказана назва теми роботи та її актуальність; оцінка структури роботи; ступінь розробки теми в цілому й окремих розділів кваліфікаційної роботи бакалавра; рівень теоретичної підготовки студента та його вміння використовувати свої знання для вирішення практичних завдань; практична цінність роботи, економічна доцільність прийнятих рішень; недоліки роботи; якість оформлення роботи; ступінь відповідності роботи вимогам вищої школи. У рецензії необхідно вказати посаду, науковий ступінь і вчене звання рецензента. Якщо рецензент працює в іншій організації, то підпис рецензента скріплюється печаткою даної організації.

5.2 ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

Захист кваліфікаційної роботи бакалавра відбувається у два етапи. Перший етап – попередній захист на кафедрі відповідно до сформованих комісій та списків студентів. Другий етап – захист перед екзаменаційною комісією.

Попередній захист кваліфікаційної роботи бакалавра. За графіком, затвердженим кафедрою «Економіка», відбувається попередній захист кваліфікаційної роботи бакалавра в комісії, яка складається з викладачів кафедри.

На засіданні комісії, як правило, мають бути присутні наукові керівники кваліфікаційних робіт бакалаврів.

На попередньому захисті кваліфікаційної роботи бакалавра студент повинен мати такі матеріали:

- кваліфікаційну роботу бакалавра, яку буде подано до захисту перед екзаменаційною комісією, (у незброшурованому вигляді) з підписами студента та наукового керівника;
- ілюстративний матеріал, скріплений степлером або підшитий у папку (у трьох примірниках, що вручаються викладачам – членам комісії з попереднього захисту кваліфікаційних робіт бакалаврів, призначених кафедрою «Економіка»).

На попередній захист студент має підготувати коротку доповідь (на 3–4 хвилини), у якій треба викласти актуальність, мету, завдання роботи, яку він виконував, а також за кожним завданням коротко зазначити, що було зроблено. Наприкінці доповіді студент має повідомити про стан готовності кваліфікаційної роботи бакалавра.

Захист перед екзаменаційною комісією. У процесі підготовки до захисту кваліфікаційної роботи бакалавра студент має ознайомитися з відгуком наукового керівника і рецензією, продумати відповіді по суті зроблених зауважень, підготувати доповідь. У доповіді (7–10 хвилин) необхідно коротко викласти зміст роботи (актуальність теми, методику дослідження, стан проблем з теми дослідження і шляхи їх вирішення тощо), вказати основні висновки та пропозиції. Під час доповіді студент повинен використовувати ілюстративний матеріал, поданий для ознайомлення членам ЕК.

Після закінчення доповіді студент має відповісти на запитання членів ЕК і присутніх у залі. Відповідаючи на запитання, випускник може користуватися своєю кваліфікаційною роботою бакалавра, називати цифрові дані з неї, цитувати окремі місця, посилатися на відповідні розрахунки, таблиці тощо. Відповіді на запитання мають бути чіткими, конкретними, переконливими, теоретично обґрунтованими, а в разі необхідності – підкріплені цифровими даними. Кількість запитань, що задається студенту під час захисту, не регламентується.

Рішення ЕК про оцінку кваліфікаційної роботи бакалавра, присудження освітнього ступеня та видачу диплома приймається на закритому засіданні комісії відкритим голосуванням простою більшістю голосів. При рівній кількості голосів оцінка голови ЕК є вирішальною. Рішення ЕК оголошується в той же день після оформлення та підписання протоколів роботи ЕК і залікових книжок студентів. Оцінюючи кваліфікаційну роботу бакалавра, ЕК враховує зміст доповіді випускника, аргументованість його відповідей на запитання, якість виконання й оформлення кваліфікаційної роботи бакалавра, її оцінку рецензентом, рівень поточної успішності студента, відгук наукового керівника.

6 КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

Поточну оцінку якості виконання та попереднього захисту студентом кваліфікаційної роботи бакалавра виставляють науковий керівник і рецензент, а підсумкову оцінку за результатами захисту роботи – члени ЕК за відповідними критеріями оцінювання (*додаток М*).

У процесі визначення оцінки враховуються такі показники якості виконання та захисту кваліфікаційної роботи бакалавра:

Змістовні аспекти роботи:

- актуальність обраної теми дослідження;
- спрямованість роботи на розробку реальних практичних рекомендацій;
- логічна відповідність структури роботи поставленим цілям і завданням;
- широта й адекватність методологічного та діагностичного апарату;
- наявність альтернативних підходів до вирішення визначених науково-практичних завдань;
- рівень обґрунтованості запропонованих рішень;
- ступінь самостійності проведення дослідження;
- розвиненість мови викладення роботи та її загальне оформлення.

Якість захисту роботи:

- уміння стисло, послідовно, чітко викласти сутність і результати дослідження;
- здатність аргументовано захищати свої пропозиції, думки, погляди;
- загальний рівень підготовки студента;
- володіння культурою презентації.

Результати захисту кваліфікаційної роботи бакалавра оцінюються за 100-бальною шкалою із переведенням підсумкової кількості балів у національну шкалу (4-бальну). Кожен член ЕК оцінює підготовку студента в межах від 0 до 100 балів, враховуючи повноту відповідей на питання, якість і зміст кваліфікаційної роботи бакалавра, оцінки керівника та рецензентів. Підсумкову кількість балів визначають як середнє арифметичне кількості балів кожного члена ЕК.

7 ТИПОВІ ПОМИЛКИ ПРИ НАПИСАННІ ТА ОФОРМЛЕННІ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ БАКАЛАВРІВ

- ✓ Зміст роботи не відповідає плану кваліфікаційної роботи бакалавра або не розкриває тему повністю чи в її основній частині.
- ✓ Сформульовані розділи (підрозділи) не відбивають реальну проблемну ситуацію, стан об'єкта.
- ✓ Мета дослідження не пов'язана з проблемою, сформульована абстрактно і не відображає специфіки об'єкта та предмета дослідження.
- ✓ Автор не виявив самостійності, робота носить компілятивний характер або є плагіатом.
- ✓ Не зроблено глибокого і всебічного аналізу сучасних офіційних і нормативних документів, нової спеціальної літератури (за останні п'ять років) з теми дослідження.
- ✓ Аналітичний огляд вітчизняних і зарубіжних публікацій з теми роботи має форму анотованого списку і не розкриває ступінь дослідження проблеми.
- ✓ Не простежується позиція автора при аналізі фактичного матеріалу чи дискусійних питань.
- ✓ Загальні висновки роботи не корелюються з характером визначених завдань дослідження.
- ✓ У роботі відсутні посилання на першоджерела або вказані не ті, з яких запозичено матеріал.
- ✓ Бібліографічний опис джерел у списку використаної літератури наведено довільно, без дотримання вимог державного стандарту.
- ✓ Ілюстративний матеріал та додатки не несуть безпосереднього змістовного навантаження.
- ✓ Таблиці, діаграми, схеми, подані в тексті, складені не на основі першоджерел, а запозичені з інших досліджень без належного оформлення посилань.
- ✓ Поручено вимоги щодо обсягу кваліфікаційної роботи, допущено диспропорційність у обсязі окремих розділів.
- ✓ Робота оформлена з порушенням вимог, виконана з помилками.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. ДСТУ 3008:2015 Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлення. URL: https://science.kname.edu.ua/images/dok/derzhstandart_3008_2015.pdf
2. ДСТУ 8302:2015 Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. URL: <http://lib.pnu.edu.ua/files/dstu-8302-2015.pdf>
3. ДСТУ 3582:2013 Інформація та документація. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень в українській мові. Загальні вимоги та правила. URL: https://lib.zsmu.edu.ua/upload/intext/dstu_3582_2013.pdf
4. Багатонаціональні підприємства та глобальна економіка: монографія / [Н.В. Буркіна та ін.]. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 367 с.
5. Бондар Н.М., Гречан А.П., Шатіло О.В. Впровадження стратегічного управління на підприємстві: вибір стратегії та шляхи її реалізації. Вісник Національного транспортного університету. Серія «Економічні науки». 2021. Вип. 2 (49). С. 15—22. URL: <http://doi.org/10.33744/2308-6645-2021-2-49-015-021>
6. Брич В.Я., Барна С.С. Управління інноваційним розвитком підприємства: теорія і практика: монографія. Тернопіль: Універс. думка, 2021. 200 с.
7. Водотика Т. Історії успіху: видатні українські бізнесмени ХІХ ст. Харків: Фоліо, 2019. 235 с.
8. Геращенко О.Л. Економіка ХХІ: країни, підприємства, людини. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків: Фоліо, 2019. 302 с.
9. Гринько П.Л. Управління інноваційним розвитком бізнесу в умовах цифрової економіки: теорія, методологія, практика: монографія. Харків: Вид-во Іванченка І.С., 2020. 342 с.
10. Гросул В.А. Ведення бізнесу в Україні: навч. посіб. / В.А. Гросул, О.А. Круглова. Харків: Іванченко І.С., 2020. 108 с.
11. Данильян О.Г., Дзьобань О.П. Організація та методологія наукових досліджень: навч. посіб. Харків: Право, 2017. 446 с.
12. Джонсон Ч. Японське економічне диво. Як професійна влада та бізнес збудували провідну економіку світу. Київ: Наш формат, 2022. 456 с.
13. Економіка і управління підприємствами: теорія, методика, практика: колект. монографія / [В.М. Антоненко та ін.]. Полтава: Астроя, 2020. 240 с.
14. Економіка і фінанси підприємства: навч. посіб. / І.М. Метошоп [та ін.]. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2020. 490.
15. Економіка підприємства: навч. посіб. / В.В. Козик [та ін.]. Львів: Простір-М, 2017. 405 с.
16. Економіка підприємства: навч. посіб. / Н.Б. Юрченко [та ін.]. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2018. 375 с.
17. Економіка підприємства: навч. посіб. / Н.В. Романченко, Т.В. Кожемякіна, К.В. Пічик. Київ : НаУКМА, 2018. 302 с.
18. Економіка підприємства: навч. посіб. / [Н.М. Колпаченко та ін.]. Харків: Діса плюс, 2019. 277 с.

19. Економіка підприємства: навч. посіб. / С.М. Рогач [та ін.]. Київ: Компринт, 2018. 391 с.
20. Економіка та управління підприємствами: теорія, практика, перспективи розвитку: колект. монографія / [К.С. Жадько та ін.]. Полтава: Астроя, 2021. 188 с.
21. Економічна аналітика в бізнесі: навч. посіб. / [О.С. Гринькевич та ін.]. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2022. 478 с.
22. Ефективність управління бізнес-процесами підприємства: навч. посіб. / уклад. О.М. Світовий. Умань: Соцінський М.М. [вид.], 2022. 202 с.
23. Козак Л.С., Федорук О.В. Економіко-правове забезпечення сталого функціонування господарських систем у контексті посилення ефективності реалізації принципів інклюзивного розвитку. Вісник Національного транспортного університету. Серія «Економічні науки». 2022. Вип. 4 (54). С. 84—96. URL: <https://doi.org/10.33744/2308-6645-2022-4-54-084-096>
24. Козак Л. С., Федорук О. В. Особливості формування ефективної моделі інноваційного розвитку транспортно-дорожнього комплексу України. Міжнародний науково-практичний журнал «Економіка та держава». 2020. № 3. С. 53—60. [Index Copernicus] URL: <http://doi.org/10.32702/2306-6806.2020.3.53>
25. Козак Л. С., Федорук О. В. Перспективи розвитку національного ринку транспортних послуг у контексті інтеграції до європейського економічного простору // Вісник Національного транспортного університету. 2017. Вип. 2 (38): Серія «Економічні науки». С. 12—25. URL: <http://publications.ntu.edu.ua/visnyk/38/012.pdf>
26. Кривов'язюк І.В. Економіка інноваційного підприємства: навч. посіб. / Вид. 3-тє, перероб. та допов. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2022. 342 с.
27. Крикавський Є.В., Люльчак З.С. Економіка і фінанси підприємств: підручник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2021. 693 с.
28. Ксьондз С.В., Кифяк С.В. Діагностика бізнес-проектів та бізнес-інжиніринг: навч. посіб. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 400 с.
29. Ладанюк А.П., Власенко Л.О., Кишенько В.Д. Методологія наукових досліджень: навч. посіб. Київ: Ліра-К, 2018. 351 с.
30. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. / [І.С. Добронравова та ін.; за ред. І.С. Добронравової]. Київ: Київський університет, 2018. 606 с.
31. Михайлов С.І., Степасюк Л.М., Городенко С.В. Економіка підприємства: навч. посіб. 2-е вид. Київ: Компринт, 2018. 417 с.
32. Моделювання та реінжиніринг бізнес-процесів: підручник / С.В. Козир [та ін.]. Дніпро: НТУ «ДП», 2022. 161 с.
33. Підприємництво та організація власного бізнесу: навч. посіб. / [Б. Сторощук та ін.; ред. Р.І. Грешко]. Чернівці: ЧНУ ім. Юрія Федьковича, 2022. 579 с.
34. Потенціал і розвиток бізнесу: навч. посіб. / [О.М. Полінкевич та ін.]. Луцьк: Вежа-Друк, 2019. 591 с.

35. Прикладна економіка: підручник / Б.О. Язлюк [та ін.]; [за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Язлюка Б.О.]. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. 373 с.
36. Прохорова В., Проценко В. Інтенсифікація управління економічною поведінкою підприємств в умовах неоіндустріальної модернізації: монографія. Харків: Іванченка І.С., 2022. 398 с.
37. Рачинська Г.В., Копець Г.Р. Економіка підприємств: практикум. Львів: Растр-7, 2022. 122 с.
38. Савіцький А.В. Управління прибутковістю експортоорієнтованих підприємств: теорія, методи, практика. Хмельницький: ХНУ, 2020. 358 с.
39. Соломіна Г.В. Економіка підприємства: практикум. Дніпро: Біла К.О. [вид.], 2020. 141 с.
40. Створення власного бізнесу: навч. посіб. / [А.М. Колот та ін.]; за заг. ред. А.М. Колота, Г.О. Швиданенко. Київ: КНЕУ, 2017. 311 с.
41. Струтинська І.В. Організація та управління цифровою трансформацією бізнес-структур: теорія, методологія, практика: монографія. Тернопіль: Паляниця В.А., 2020. 473 с.
42. Сучасні проблеми економіки підприємства: собівартість продукції та управління витратами: навч. посіб. / С.П. Сударкіна [та ін.]; за ред. М.І. Ларки, С.П. Сударкіної. Харків: Друкарня Мадрид, 2019. 111 с.
43. Татар М.С. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посіб. Харків: ХАІ, 2019. 103 с.
44. Теорія і методологія наукових досліджень: навч. посіб. / Ю.Д. Костін [та ін.]. Харків: ХНУРЕ, 2021. 152 с.
45. Тимошенко І.В., Сідоров В.І., Нащекіна О.М. Основи наукових досліджень: методологія і практика: навч. посіб. для студентів екон. спец.; за заг. ред. проф. І.В. Тимошенко. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2019. 251 с.
46. Управління конкурентоспроможністю підприємства: навч. посіб. / [Г.З. Леськів та ін.]. Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 219 с.
47. Чикуркова А., Ясінецька І. Система управління персоналом підприємств: передумови формування, сучасні тенденції розвитку і перспективи: монографія. Кам'янець-Подільський: Панькова А.С., 2023. 320 с.
48. Шандова Н.В., Мешкова-Кравченко Н.В., Латкіна С.А. Економіка підприємства: навч. посіб. Херсон: Вишемирський В.С. [вид.], 2021. 335 с.
49. Шахова О., Самойлова В. Сила HR. Як досягати цілей бізнесу. Харків: Віват, 2022. 399 с.
50. Щебель А.І. Менеджмент потенціалу підприємства у рамках парадигми сталого розвитку: монографія. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2022. 191 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ БАКАЛАВРІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 051 «ЕКОНОМІКА» (ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА «ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА»)

1. Формування та використання основного капіталу підприємства в системі забезпечення ефективної його діяльності.
2. Оборотний капітал підприємства та підвищення ефективності його використання.
3. Оцінка та інтенсифікація використання виробничого потенціалу підприємства.
4. Відтворення основних засобів як важливий напрям інвестиційної діяльності підприємства.
5. Оцінка основних засобів підприємства та підвищення ефективності їх використання.
6. Формування та підвищення рівня використання виробничої потужності підприємства.
7. Підвищення конкурентоспроможності підприємства в умовах мінливого зовнішнього середовища.
8. Роль трудових ресурсів підприємства в забезпеченні ефективності виробництва.
9. Форми і системи оплати праці на підприємстві, їх вплив на ефективність господарської діяльності.
10. Заробітна плата працівників підприємства в системі факторів трудової мотивації.
11. Оптимізація витрат підприємства в умовах скорочення ринків збуту.
12. Обґрунтування стратегії зниження витрат на підприємстві.
13. Собівартість продукції підприємства та її вплив на результати господарської діяльності.
14. Цінова політика підприємства та напрями її вдосконалення.
15. Прибуток як фінансове джерело розвитку підприємства.
16. Напрями підвищення прибутковості підприємства в сучасних економічних умовах.
17. Економічний механізм функціонування підприємства.
18. Економічна ефективність підприємства та оптимізація складу факторів виробництва.
19. Цінова політика підприємства в умовах досконалої конкуренції (монополії, олігополії).
20. Обґрунтування обсягу виробництва для безбиткової діяльності транспортного підприємства.
21. Товарна політика підприємства в умовах конкурентного середовища.
22. Збутова політика підприємства в сучасних економічних умовах.
23. Оптимізація прибутку, витрат та обсягу виробництва транспортного підприємства.
24. Управління виробничими запасами на транспортному підприємстві.
25. Матеріальні ресурси підприємства: їх стан та ефективність використання.

26. Інвестиційна діяльність підприємства в умовах мінливого зовнішнього середовища.
27. Інноваційна діяльність підприємства в сучасних умовах.
28. Обґрунтування бізнес-плану створення нового підприємства.
29. Стратегія запобігання банкрутству підприємства.
30. Обґрунтування основних напрямів економічної стратегії підприємства.
31. Підвищення дієвості мотивації праці персоналу в сучасних умовах господарювання.
32. Організація матеріального стимулювання та матеріальної відповідальності на рівні підрозділів підприємства.
33. Ризики господарської діяльності підприємства.
34. Методи запобігання ризиків у господарській діяльності сучасного підприємства.
35. Якість продукції та її вплив на конкурентоспроможність підприємства.
36. Виробничі ресурси підприємства: їх стан та ефективність використання.
37. Підвищення ефективності операційної діяльності підприємства.
38. Лізингова діяльність підприємства в сучасних умовах господарювання.
39. Планування розвитку підприємства в сучасних економічних умовах.
40. Економічна безпека підприємства та її значення в умовах глобалізації.
41. Амортизаційна політика підприємства в сучасних умовах.
42. Логістична діяльність та її значення для ефективного функціонування підприємства.
43. Нематеріальні активи підприємства: їх стан та ефективність використання.
44. Мотиваційна політика підприємства в сучасних умовах.
45. Організаційно-економічні особливості використання трудового потенціалу підприємства.
46. Підвищення продуктивності праці персоналу як передумова економічного зростання підприємства.
47. Трудовий потенціал підприємства: його стан та ефективність використання.
48. Інтелектуальний потенціал підприємства: його стан та ефективність використання.
49. Кадрова політика підприємства в сучасних умовах господарювання.
50. Система планування на підприємстві та її вплив на результати діяльності підприємства.
51. Комерційна діяльність підприємства в сучасних економічних умовах.
52. Обґрунтування стратегії розвитку підприємства в умовах конкурентного середовища.
53. Підвищення ефективності діяльності підприємства шляхом його реструктуризації.
54. Диверсифікація виробництва та її значення для підвищення ефективності діяльності підприємства.
55. Причини та наслідки модернізації виробництва в сучасних умовах.
56. Маркетингова політика та її значення для ефективного функціонування підприємства.
57. Політика ресурсозбереження та її реалізація на підприємстві.
58. Планування і контроль поточних витрат на транспортному підприємстві.
59. Причини та наслідки санації підприємства в умовах економічної кризи.
60. Інноваційна складова діяльності підприємства в системі чинників його конкурентоспроможності.

ДОДАТОК Б
ЗРАЗОК БЛАНКА ТИТУЛЬНОГО АРКУША КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТРАНСПОРТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ «ЕКОНОМІКА ТА ПРАВО»
КАФЕДРА «ЕКОНОМІКА»

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри

_____ проф. Л.С. Козак
«__» _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

на тему _____

Виконав(ла) студент(ка) _____ курсу групи _____

Спеціальність 051 «Економіка»

Освітньо-професійна програма

«Економіка підприємства»

(підпис)

(прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник _____

(підпис)

(прізвище, ім'я, по батькові)

Київ – 20__

ДОДАТОК В

ЗРАЗОК БЛАНКА ЗАВДАННЯ НА ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТРАНСПОРТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет _____

Кафедра _____

Спеціальність (освітньо-професійна програма) _____

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

« ____ » _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ НА ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

(прізвище, ім'я, по батькові студента(ки))

1. Тема роботи _____

затверджена наказом ректора від « ____ » _____ 20__ р. № _____

2. Термін здачі студентом закінченої роботи _____

3. Вихідні дані до роботи _____

4. Зміст роботи _____

5. Перелік графічного (ілюстративного) матеріалу _____

6. Календарний план виконання роботи

№ з/п	Назва етапів роботи	Термін виконання етапів роботи	Відмітка керівника про виконання (виконано, не виконано)

Дата видачі завдання « ___ » _____ 20__ р.

Науковий керівник _____
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові)

Завдання прийняв(ла) до виконання _____
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові)

ДОДАТОК Г
ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ОКРЕМИХ ПУНКТІВ
ЗАВДАННЯ НА ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТРАНСПОРТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет «Економіка та право»
Кафедра «Економіка»
Спеціальність 051 «Економіка»
(освітньо-професійна програма «Економіка підприємства»)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ проф. Л.С. Козак
« ___ » _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ
НА ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

_____ (прізвище, ім'я, по батькові студента(ки))

1. *Тема роботи* _____

затверджена наказом ректора від « _____ » _____ 20__ р. № _____

2. *Термін здачі студентом закінченої роботи* _____

3. *Вихідні дані до роботи.* Законодавчі та інші нормативно-правові акти; державна статистична звітність; фінансова, податкова, статистична та інші види звітності підприємства; літературні джерела економічної інформації (праці відомих представників економічної думки, статистичні матеріали, науково-дослідна література, навчальна література, науково-популярна література, практичні посібники, довідкова література); інформація із всесвітньої системи об'єднаних комп'ютерних мереж «Інтернет».

4. *Зміст роботи.* Вступ; основна частина (теоретичний, аналітичний та рекомендаційний розділ); висновки; список використаних джерел; додатки.

5. *Перелік графічного (ілюстративного) матеріалу.* Ілюстрації (рисунок, графіки, діаграми, схеми тощо); таблиці за основним змістом кожного розділу роботи; рисунки, таблиці та фрагменти тексту для аркушів ілюстративного матеріалу для презентації роботи на захисті.

6. Календарний план виконання роботи

№ з/п	Назва етапів роботи	Термін виконання етапів роботи	Відмітка керівника про виконання (виконано, не виконано)
1	Вибір теми роботи (з науковим керівником) та затвердження її на засіданні кафедри.		
2	Розробка плану роботи та видача завдання науковим керівником.		
3	Підбір літератури по темі дослідження та її аналіз.		
4	Підготовка 1-го розділу роботи.		
5	Підготовка 2-го розділу роботи.		
6	Підготовка 3-го розділу роботи.		
7	Доопрацювання роботи, оформлення кінцевого її варіанту. Підготовка доповіді, ілюстративного матеріалу.		
8	Одержання відгуку керівника.		
9	Попередній захист роботи.		
10	Одержання рецензії на кваліфікаційну роботу бакалавра.		
11	Оформлення допуску до захисту кваліфікаційної роботи бакалавра завідувачем кафедри.		
12	Захист кваліфікаційної роботи бакалавра перед екзаменаційною комісією.		

Дата видачі завдання «__» _____ 20__ р.

Науковий керівник _____
 (підпис) _____ (прізвище, ім'я, по батькові)

Завдання прийняв(ла) до виконання _____
 (підпис) _____ (прізвище, ім'я, по батькові)

ДОДАТОК Д
ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ РЕФЕРАТУ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

РЕФЕРАТ

Метою даної роботи є поглиблення теоретичних засад, методичних підходів, а також практичних рекомендацій щодо формування та вибору конкурентної стратегії підприємства в умовах її поліваріантності.

Об'єктом дослідження є процеси формування, вибору та реалізації стратегії підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних засад, методичних підходів і прикладних аспектів формування та вибору конкурентної стратегії підприємства в умовах її поліваріантності.

Методи дослідження. У кваліфікаційній роботі бакалавра на основі системного підходу використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: наукової абстракції, аналізу і синтезу, історизму та аналогії, індукції й дедукції, порівняння, спостереження, метод формалізації, аналітико-статистичний, наукової абстракції, групування.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що одержані результати дослідження можуть бути використані в діяльності вітчизняними підприємствами в процесах вибору ними оптимальної конкурентної стратегії, що забезпечить їх ефективне функціонування та розвиток в сучасних умовах господарювання.

Загальний обсяг роботи становить 75 сторінок. Робота містить 10 таблиць 25 рисунків, 3 додатки. Список використаних джерел налічує 55 найменувань.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ, КОНКУРЕНТНА СТРАТЕГІЯ, ПОЛІВАРІАНТНІСТЬ, ПОКАЗНИКИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ СТРАТЕГІЇ, ТОВАРНИЙ ПОРТФЕЛЬ, ДОВГОСТРОКОВЕ ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ, СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК, ГЛОБАЛІЗАЦІЯ, ЕКОНОМІЧНА СПІВПРАЦЯ, СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ.

ДОДАТОК Е

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ЗМІСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	9
1.1 Інноваційний розвиток як визначальний процес сучасної економіки.....	9
1.2 Еволюція теорій управління інноваційним розвитком підприємства	15
1.3 Концептуальні основи управління інноваційним розвитком підприємства...	23
РОЗДІЛ 2 ДОСЛІДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТА УПРАВЛІННЯ НИМ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТРАНСПОРТУ УКРАЇНИ.....	30
2.1 Аналіз тенденцій інноваційного розвитку підприємств транспорту	30
2.2 Типологія інноваційного розвитку підприємств транспорту	38
2.3 Управлінські практики інноваційного розвитку підприємств транспорту ...	45
РОЗДІЛ 3 ПІДТРИМКА РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ ДИНАМІЧНИХ ЗДАТНОСТЕЙ ПІДПРИЄМСТВ ТРАНСПОРТУ УКРАЇНИ	55
3.1 Створення інноваційної монополії на основі інтелектуальної власності	55
3.2 Формування конкурентних переваг підприємств на основі інновацій	63
3.3 Управлінські практики інноваційного розвитку підприємств транспорту ...	70
ВИСНОВКИ.....	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	78
ДОДАТКИ.....	80

Додаток Ж

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОГО АРКУША ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТРАНСПОРТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ «ЕКОНОМІКА ТА ПРАВО»
КАФЕДРА «ЕКОНОМІКА»

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри

_____ проф. Л.С. Козак
«__» _____ 20__ р.

ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ
ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА НА ТЕМУ
«КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА НА МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ»

Виконав(ла) студент(ка) _____ курсу групи _____ спеціальності 051 «Економіка»
(освітньо-професійна програма «Економіка підприємства»)

_____ (підпис) _____ (прізвище, ім'я, по батькові)

Кількість листів _____

Науковий керівник _____ (підпис) _____ (прізвище, ім'я, по батькові)

Київ – 20__

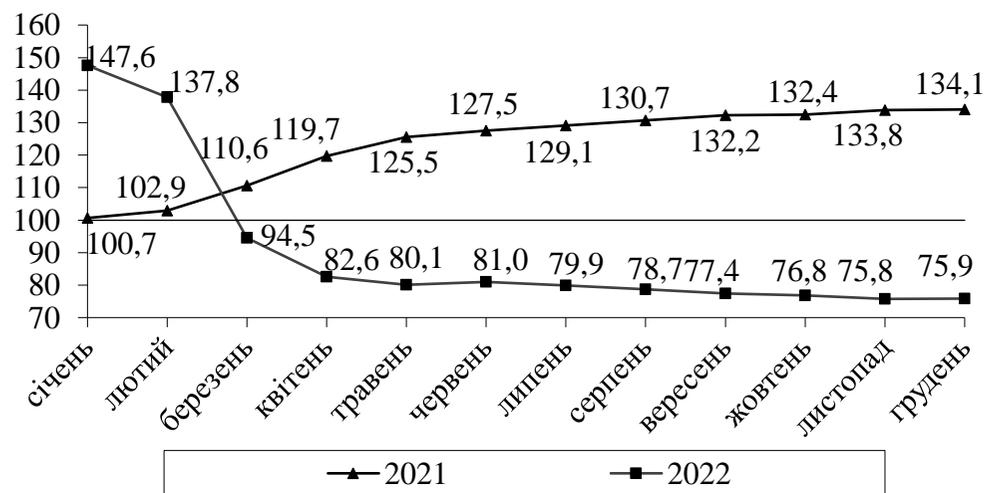
ДОДАТОК 3

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ АРКУША ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

Динаміка географічної структури зовнішньої торгівлі послугами України, млн дол. США

Роки	Усього	Європа	Країни ЄС (27)	Азія	Африка	Америка	Австралія і Океанія	Невизначені країни
Експорт								
2019	15660,9	11610,6	3864,6	1951,3	178,6	1631,9	40,9	215,6
2020	11547,2	7750,4	3825,4	1700,2	133,4	1755,1	48,4	133,6
2021	12785,6	7891,3	4423,0	2029,1	198,0	2244,8	69,3	-
Імпорт								
2019	7027,2	4096,4	3118,1	1613,3	207,9	599,9	2,9	421,8
2020	5876,5	3269,9	2407,4	1173,9	86,2	777,8	3,6	401,3
2021	7976,5	4274,0	3333,4	2029,8	199,2	846,9	4,0	426,5

**Темпи зростання (зниження) імпорту товарів в Україні
(у % до відповідного періоду попереднього року, наростаючим підсумком)**

ДОДАТОК К
ЗРАЗОК БЛАНКА РЕЦЕНЗІЇ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ БАКАЛАВРА

РЕЦЕНЗІЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ БАКАЛАВРА
студента(ки) факультету «Економіка та право»
кафедри «Економіка» спеціальності 051 «Економіка»
(освітньо-професійна програма «Економіка підприємства»)

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

на тему _____

1. Актуальність теми. _____

2. Повнота розкриття теми. _____

3. Відповідність структури та змісту кваліфікаційної роботи бакалавра вимогам, виконання вимог оформлення, якість додатків до роботи. _____

4. Оцінка якості та достовірності проведених досліджень, розрахунків і пропозицій.

5. Зауваження та дискусійні питання. _____

6. Загальний висновок. _____

Рецензент,

_____ (науковий ступінь, вчене звання, посада)

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

«__» _____ 20__ р.

ДОДАТОК Л

ВРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ РЕЦЕНЗІЇ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ БАКАЛАВРА

РЕЦЕНЗІЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ БАКАЛАВРА

студента(ки) факультету «Економіка та право» кафедри «Економіка»
спеціальності 051 «Економіка»

(освітньо-професійна програма «Економіка підприємства»)

Петренка Івана Васильовича

**на тему «Конкурентоспроможність транснаціональних корпорацій
високотехнологічного бізнесу»**

1. *Актуальність теми.* На сучасному етапі, що характеризується інтенсифікацією процесів глобалізації та євроінтеграції, зростає актуальність забезпечення міжнародної конкурентоспроможності національної економіки загалом та транснаціональних корпорацій зокрема. Вищезазначене визначає об'єктивну необхідність подальшого розвитку теоретичних та методико-прикладних проблем, що розглядаються та вирішуються у кваліфікаційній роботі бакалавра Петренка І.В.

2. *Повнота розкриття теми.* Кваліфікаційна робота бакалавра Петренка І.В. є самостійним комплексним дослідженням. Автор розглянув тенденції та особливості розвитку міжнародної конкурентоспроможності в умовах глобальної турбулентності, сучасні детермінанти конкурентоспроможності транснаціональних корпорацій; розробив напрями посилення конкурентних позицій українських компаній на високотехнологічних глобальних ринках. Сформульовані автором теоретичні положення, висновки і рекомендації можуть слугувати методологічною базою розроблення стратегії підвищення міжнародної інноваційної конкурентоспроможності українських компаній.

3. *Відповідність структури та змісту кваліфікаційної роботи бакалавра вимогам, виконання вимог оформлення, якість додатків до роботи.* Робота Петренка І.В. виконана на високому теоретичному і практичному рівні, відповідає встановленим вимогам та заслуговує позитивної оцінки.

4. *Оцінка якості та достовірності проведених досліджень, розрахунків і пропозицій.*

Наукові положення, висновки та рекомендації, які представлено у кваліфікаційній роботі бакалавра Петренка І.В., мають належне теоретичне, методологічне й емпіричне обґрунтування. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій базується на використанні широкого масиву первинної інформації, яка складається з даних іноземної та вітчизняної статистики, нормативних документів України, поточних звітів транснаціональних корпорацій різних країн, провідних спеціалізованих зарубіжних видань.

5. *Зауваження та дискусійні питання.* У представлених автором моделях корпоративного управління конкурентоспроможністю ТНК окреслено основні відмінності однієї моделі від іншої. Проте, доцільно було б більш ґрунтовно проаналізувати переваги та недоліки кожної з моделей з метою пропозиції компаніям обрати найбільш раціональну з них.

6. *Загальний висновок.* Кваліфікаційна робота бакалавра Петренка І.В. є самостійним логічно завершеним науковим дослідженням, виконаним на високому науковому рівні з використанням сучасних засобів ведення наукових досліджень, відповідає встановленим вимогам. Вважаю, що Петренко Іван Васильович заслуговує присудження освітнього ступеня бакалавра за спеціальністю 051 «Економіка» (освітньо-професійна програма «Економіка підприємства»).

Рецензент,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри «_____»

Національного транспортного університету

«__» _____ 20__ р.

М.В. Іваненко

ДОДАТОК М
ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ВИКОНАННЯ ТА ЗАХИСТУ
КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

<i>Критерії оцінювання результатів виконання та захисту кваліфікаційної роботи бакалавра</i>	<i>Максимальна кількість балів</i>	<i>Зміст критеріїв оцінювання</i>	<i>Оцінка, балів</i>
1. Актуальність теми, її відповідність сучасним вимогам	10	Відповідає повністю	10
		Відповідає неповністю	8
		Відповідає недостатньо	6
2. Повнота, науковий рівень обґрунтування висновків і рекомендацій	20	Достатньо повно та обґрунтовано	20
		Недостатньо повно та обґрунтовано	16
		Неповно та недостатньо обґрунтовано	12
3. Практична цінність висновків та запропонованих рекомендацій, можливість їх впровадження у виробництво або навчальний процес	10	Мають практичну цінність, можуть бути практично повністю впроваджені у навчальний процес і виробництво	10
		Частково мають практичну значущість	8
		Деякі елементи розробок мають практичну цінність, можуть бути впроваджені у виробництво або навчальний процес	6
4. Рівень використання комп'ютерної техніки та інформаційних технологій для розроблення кваліфікаційної роботи бакалавра	10	Високий рівень	10
		Середній рівень	8
		Низький рівень	6
5. Відповідність кваліфікаційної роботи бакалавра вимогам нормативних актів України, ДСТУ, якість оформлення матеріалів	10	Достатньо повна, висока якість	10
		Недостатньо повна, прийнятна якість	8
		Неповна, невисока якість	6
6. Змістовність доповіді та відповідей студента на запитання членів ЕК під час захисту основних положень кваліфікаційної роботи бакалавра	40	Доповідь та відповіді на запитання повні, послідовні, логічні	40
		Доповідь та відповіді на запитання недостатньо повні, логічні та послідовні	32
		Непослідовно та нелогічно побудована доповідь, недостатньо повні відповіді на запитання	24
Усього	100	–	–